

Naar een toekomstbestendig pensioen

[volgend op een introductie van zichzelf, uit het hoofd:]

Net zoals dat geldt voor bijvoorbeeld banken en verzekeraars is ook in de pensioenwereld “vertrouwen” een sleutelbegrip. Het vertrouwen van de deelnemer in het pensioenstelsel heeft de afgelopen jaren echter een forse deuk opgelopen. Het is van essentieel belang dat dit vertrouwen wordt hersteld.

Dat is om een aantal redenen geen gemakkelijke opgave:

Ten eerste is pensioen, naast een belangrijke arbeidsvoorwaarde, een complex financieel product. Bovendien zijn de gevolgen van bepaalde keuzes in het pensioenstelsel soms pas op een zeer lange termijn merkbaar. En dat terwijl het belang van het pensioen groot is: voor veel mensen is – naast eventueel een hypotheek voor het eigen huis – het pensioen het belangrijkste financiële product waarover ze beschikken.

Ten tweede, is herstel van vertrouwen in de pensioenwereld bijzonder lastig, omdat het pensioen een leven lang mee gaat. Dit betekent dat er veel en uiteenlopende belangen en voorkeuren zijn om rekening mee te houden, die ook nog eens in de loop van de tijd kunnen veranderen. Een belangrijk voorbeeld hiervan zijn de arbeidspatronen van deelnemers.

Een groot verschil met vroeger is dat werknemers, al dan niet uit eigen beweging, steeds vaker wisselen van baan of als zelfstandige verder gaan. Met andere woorden, wat vroeger prima aansloot bij sociaaleconomische ontwikkelingen, doet dit nu steeds vaker niet meer. Wat deelnemers en werkgevers vroeger als normaal beschouwden, is nu vaak niet meer het geval.

Ik beschouw het als mijn taak om bij te dragen aan het herstel van dit vertrouwen. Ik onderschrijf dan ook van harte het initiatief van staatssecretaris Klijnsma om een Nationale Pensioen Dialoog te voeren. Ik denk dat een breed maatschappelijk debat wenselijk, ja zelfs noodzakelijk is om het vertrouwen te herstellen.

Omwille van dat herstel, zal ik bij de uitoefening van mijn taak in ieder geval steeds twee zaken op het netvlies houden. Ten eerste is, juist op het gebied van pensioen, doorzettingsvermogen nodig. Vertrouwen groeit langzaam. U weet ‘t: Vertrouwen ‘gaat te paard, maar komt te voet’. Dit vraagt om vasthoudendheid bij het samen bouwen aan een duurzaam pensioenstelsel. Ten tweede is het noodzakelijk om een *breed* maatschappelijk draagvlak voor het pensioenstelsel te ontwikkelen. Een brede participatie draagt bij aan een pensioenstelsel waarin veel deelnemers zich thuis voelen.

In het resterende deel van mijn verhaal sta ik graag met u stil bij de uitdagingen die voor ons liggen. En bij de visie die DNB hierop heeft. Daarbij is het wellicht goed om op te merken dat DNB verschillende verantwoordelijkheden kent. DNB is zowel toezichthouder als centrale bank.

Vanuit eerstgenoemde rol ziet DNB er op toe dat pensioenfondsen hun verplichtingen

aan deelnemers nakomen.

Vanuit de rol van centrale bank zet DNB zich in voor financiële stabiliteit en onderzoekt zij de interactie tussen bijvoorbeeld het pensioenstelsel en de reële economie. Vandaag zal ik minder spreken vanuit dit macro-economische perspectief en de nadruk juist leggen op onze visie als toezichthouder.

Een eerste oorzaak is dat deelnemers vaak een té rooskleurig beeld hebben van hun pensioen.

Er is een kloof ontstaan tussen de verwachtingen van deelnemers en de uitkeringen die pensioenfondsen realistisch gezien waar kunnen maken.

Deelnemers zijn vaak uitgegaan van zekere en waarde vaste pensioenuitkeringen.

De afgelopen decennia is onvoldoende aan deelnemers gecommuniceerd dat pensioenuitkeringen ónzeker zijn.

Toen vervolgens economische en demografische ontwikkelingen er toe leidden dat pensioenen niet konden worden geïndexeerd, of zelfs moesten worden gekort, kwam de klap extra hard aan. Het was slecht nieuws waar deelnemers stelselmatig niet op waren voorbereid. Integendeel.

Om het vertrouwen in het pensioenstelsel te herstellen is het nodig dat deelnemers realistische verwachtingen hebben. Hiermee doel ik niet alleen op verwachtingen van deelnemers over de hoogte van hun pensioen, maar juist ook over de bijbehorende risico's. Mensen moeten begrijpen dat een pensioen niet 100% zeker is.

En dat ook niet kan zijn. In het dichten van de huidige verwachtingskloof is meer transparantie een noodzakelijke eerste stap.

Hierbij helpt het als deelnemers meer helderheid krijgen over hun eigendomsrechten.

Zeker nu risico's steeds meer worden belegd bij de deelnemers zelf.

Op voorhand moet duidelijk zijn hoe de opbouw van pensioenaanspraken plaatsvindt.

Het nieuwe FTK zet hierbij een goede stap in het completer maken van contracten.

Maar dit is niet genoeg: ik zie het verder definiëren van heldere eigendomsrechten als een onmisbare vervolgstap in het creëren van realistische verwachtingen en vertrouwen in het pensioenstelsel. Een tweede oorzaak voor het afgenomen vertrouwen in het pensioenstelsel is de wijze waarop met risico's is omgegaan. Het delen van risico's bij het opbouwen van een pensioen is goed. Het zorgt voor spreiding van de impact van tegenvallers en het zorgt ervoor dat de risico's terecht komen bij diegenen die ze kunnen dragen.

Cruciaal voor het vertrouwen in het pensioenstelsel is dat deze risicodeling op evenwichtige wijze plaatsvindt. Het kan niet zo zijn dat sommige groepen deelnemers structureel profiteren ten koste van andere groepen deelnemers.

Dit beeld is wel ontstaan, waarbij zowel jongere alsook oudere generaties deelnemers vinden dat ze benadeeld zijn.

DNB vindt het belangrijk dat evenwichtige vormen van risicodeling gerealiseerd worden. Met evenwichtig bedoel ik dat bij het delen van risico's voldoende aandacht moet zijn voor de belangen van alle deelnemers.

Het is schadelijk voor het vertrouwen in het pensioenstelsel als bepaalde generaties systematisch worden benadeeld; of dit nu de jongeren of de ouderen zijn.

Een voorbeeld van hoe risicodeling op een goede manier vorm kan krijgen is het benutten van verschillen in de risicodraagkracht tussen jongere en oudere deelnemers.

Tot op zekere hoogte moeten ouderen worden beschermd tegen risico's.

Bij tegenvallende resultaten hebben zij immers niet heel veel mogelijkheden om

compenserende maatregelen te treffen.

Dat ligt anders voor jongeren.

Zij zijn beter in staat om eventuele tegenvallers op te vangen. Zodoende hebben zij in principe een grotere risicodraagkracht.

Voor jongeren is het nemen van een bepaald risico zelfs aantrekkelijk.

Het rendement dat hier naar verwachting uit voortvloeit, draagt bij aan een beter betaalbaar pensioen.

Het verdelen van beleggingsrisico's tussen ouderen en jongeren is dus aantrekkelijk.

Zoals gezegd is het wel noodzakelijk dat dit op evenwichtige wijze gebeurt.

Als risico's worden gedeeld, dan geldt dit delen voor zowel de financiële tegenvallers als voor de meevallers.

Tegenover het nemen van risico's moet een beloning staan.

Het kan dus niet zo zijn dat de lusten vandaag worden geconsumeerd, maar de lasten naar de toekomst worden doorgeschoven.

Het is dan ook de vraag of het delen van risico's met toekomstige generaties - die niet in de besluitvorming betrokken zijn – nog wel passend is.

Zij kunnen zich in ieder geval nog niet zelf weren.

Dat brengt een risico op onevenwichtigheid met zich mee.

De kern bij evenwichtige risicodeling is in ieder geval dat de belangen van alle deelnemers in beeld moeten zijn.

Een derde uitdaging waar het pensioenstelsel voor staat, zijn de veranderende patronen op de arbeidsmarkt.

Zo is het aandeel zelfstandigen zonder personeel de afgelopen jaren sterk toegenomen. Onder de mannelijke beroepsbevolking is het aandeel gestegen van 8% in 2004 naar meer dan 12% nu.

Het CPB spreekt van een verdere verwachte stijging naar 15% in 2020.

Ook wisselen werknemers steeds vaker van baan.

Het pensioenstelsel is niet goed ingesteld op deze verhoogde arbeidsmobiliteit.

Vroeger was dikwijls sprake van life-time employment: werknemers waren hun hele carrière in dienst bij eenzelfde werkgever.

Dit betekent dat de aannames waarop belangrijke uitgangspunten in het pensioenstelsel zijn afgestemd, verouderd zijn.

De doorsneesystematiek en pensioenoverdrachten tussen verschillende fondsen zijn hiermee kwesties die aandacht behoeven.

Deze derde uitdaging vraagt om een pensioenstelsel dat aansluit bij de karakteristieken van deze tijd.

Doel hierbij is het beter laten aansluiten van het pensioen bij belangen van de deelnemers.

Het pensioenstelsel moet diversiteit en mobiliteit op de arbeidsmarkt faciliteren.

Het is niet mijn ambitie om hier kant-en-klare oplossingen te schetsen.

Het past ook niet bij DNB om te komen met een blauwdruk voor een nieuw pensioenstelsel.

Wél is het onze ambitie om bij te dragen aan het herstel van vertrouwen in de financiële sector.

En om in dit geval bij te dragen aan de totstandkoming van een toekomstbestendig pensioenstelsel.

Tegen deze achtergrond heb ik zojuist enkele uitdagingen geschetst waar we op dit moment voor staan.

En heb ik kenmerken gegeven van wat DNB verstaat onder een toekomstbestendig pensioenstelsel.

Dames en heren.

Ik rond af. Ik ben een optimistisch mens.

Ik heb gesproken over het noodzakelijke herstel van vertrouwen in het pensioenstelsel. Het doet mij deugd dat op dit moment een Nationale Pensioendialoog wordt gevoerd met het doel hier gestalte aan te geven.

Het is goed dat de urgentie wordt gevoeld om het pensioenstelsel toekomstbestendig te maken.

Hiermee spreken we als land de ambitie uit om de reputatie van ons pensioenstelsel te behouden.

Het thema van vandaag is 'de waarde van pensioen'.

Zoals uit mijn verhaal al is gebleken is een goed pensioenstelsel mij veel waard. Het Nederlandse pensioenstelsel wordt – zoals u allen weet – ook internationaal gewaardeerd. Daar mogen we trots op zijn. Maar dat moeten we ook zo houden.

We kennen allen de voorbeelden van merknamen die ooit tot de wereldtop behoorden, maar nu niet meer bestaan of kwijnend zijn.

En als we er in slagen om het duurzame karakter van ons pensioenstelsel verder te bestendigen, dan kunnen we daar ook in de toekomst nog trots op zijn.

Als Directeur Toezicht Pensioenfondsen zie ik ernaaruit om hieraan te mogen bijdragen. Zoals gezegd denk ik dat vasthoudendheid en een evenwichtige insteek cruciaal zijn bij het herstellen van het vertrouwen in het pensioenstelsel.

Als toezichthouder zie ik erop toe dat pensioenfondsen binnen het wettelijk kader hun toezeggingen aan deelnemers nakomen en realistische verwachtingen creëren.

Daarnaast zien we erop toe dat de belangen van verschillende groepen deelnemers goed in ogenschouw worden genomen.

Het delen van risico's is goed, maar alleen als dit op evenwichtige wijze plaatsvindt.

En tot slot draag ik graag bij aan pensioenstelsel dat aansluit bij de sociaal economische en maatschappelijke ontwikkelingen van deze tijd.

Een pensioenstelsel waarin deelnemers zich thuis voelen en waarvoor een breed maatschappelijk draagvlak bestaat.

Want op die manier kunnen we de kwaliteit van het Nederlandse pensioenstelsel behouden.

Dank voor uw aandacht.